

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ШКІЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Наталія Москаленко¹, Артем Яковенко¹, Тетяна Сидорчук¹, Оксана Марченко²

¹Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, Дніпро, Україна, sydorchuk1704@gmail.com

²Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна.

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2019-04-51-54>

Анотації

Актуальність. Однією з тенденцій шкільного фізичного виховання зарубіжних країн є створення державних стандартів у цій сфері. Вивчення особливостей європейських стандартів фізичного виховання школярів та можливостей застосування зарубіжного досвіду в системі загальної середньої освіти України дасть змогу підвищити рівень організації освітнього процесу. **Мета дослідження** – вивчення особливостей європейських стандартів фізичного виховання школярів для аналізу можливостей використання зарубіжного досвіду у фізичному вихованні українських шкіл. **Методи дослідження** – аналіз, синтез й узагальнення даних науково-методичної літератури та документальних матеріалів. **Результати дослідження.** Представниками європейських країн створено європейські рамки якісного фізичного виховання, які декларують стандарто-орієнтований підхід до фізичного виховання учнів. Це передбачає набуття компетентностей учнів у різних формах: 1. Рухова компетентність; розуміння її ролі щодо залученості до різних видів фізичної активності протягом життя. 2. Розуміння важливості регулярної фізичної активності з метою досягнення й підтримки належного рівня здоров'я та фізичної підготовленості протягом усього життя. 3. Розуміння важливості раціонального харчування, особистої гігієни, запобігання стресу для підвищення ефективності оздоровчої фізичної активності та її внеску у фізичне благополуччя. 4. Розуміння важливості самосприйняття й самооцінки та прояву відповідальної особистості й соціальної поведінки, що виявляє самоповагу та повагу до інших, щоб позитивно взаємодіяти та співпрацювати з іншими. 5. Розуміння важливості систематизації, планування, виконання й оцінки стратегій і застосування знань концепцій, принципів, стратегій та тактик здорового способу життя. **Висновки.** Комплексний підхід до формування набору стандартів фізичного виховання може бути використаний при створенні програмно-нормативного забезпечення системи фізичного виховання школярів України, що передбачає формування компетентностей у руховій, соціальній, пізнавальній, афективній сферах розвитку дитини.

Ключові слова: стандарти фізичного виховання, європейська школа, європейські рамки якісного фізичного виховання, компетентції.

Наталья Москаленко, Артем Яковенко, Татьяна Сидорчук, Оксана Марченко. Европейские стандарты школьного физического воспитания. Актуальность. Одной из тенденций школьного физического воспитания зарубежных стран является создание государственных стандартов в этой сфере. Изучение особенностей европейских стандартов физического воспитания школьников и возможностей применения зарубежного опыта в системе общего среднего образования Украины позволит повысить уровень организации образовательного процесса. **Цель исследования** – изучение особенностей европейских стандартов физического воспитания школьников для анализа возможностей использования зарубежного опыта в воспитании украинских школ. **Методы исследования** – анализ, синтез и обобщение данных научно-методической литературы и документальных материалов. **Результаты исследования.** Представителями европейских стран созданы европейские рамки качественного физического воспитания, декларирующие стандарто-ориентированный подход к физическому воспитанию учащихся. Это предусматривает приобретение компетенций учащихся в различных формах: 1. Двигательная компетентность; понимание ее роли относительно вовлеченности к различным видам физической активности в течение жизни. 2. Понимание важности регулярной физической активности с целью достижения и поддержания должного уровня здоровья и физической подготовленности в течение всей жизни. 3. Понимание важности рационального питания, личной гигиены, предотвращения стресса для повышения эффективности оздоровительной физической активности и ее вклада в физическое благополучие. 4. Понимание важности самовосприятия и самооценки, проявление ответственного личного и социального поведения, проявление самоуважения и уважения к другим. 5. Понимание важности систематизации, планирования, выполнения и оценки стратегий и применения знаний концепций, принципов, стратегий и тактик здорового образа жизни. **Выводы.** Комплексный подход к формированию набора стандартов физического воспитания может быть использован при создании программно-нормативного обеспечения системы физического воспитания школьников Украины, который предусматривает формирование компетентностей в двигательной, социальной, познавательной, аффективной сферах развития ребенка.

Ключевые слова: стандарты физического воспитания, европейская школа, европейские рамки качественного физического воспитания, компетенции.

Natalia Moskalenko, Artem Yakovenko, Tetiana Sydorchuk, Oksana Marchenko. European Standards of School Physical Education. Topicality. One of the trends of school physical education in foreign countries is the

creation of state standards in this field. Studying the features of European standards for the physical education of schoolchildren and the possibilities of applying foreign experience in the system of general secondary education in Ukraine will increase the level of organization of the educational process. **The Purpose of the Study** is to research the characteristics of European standards of the pupils' physical education for the analysis of the possibilities the foreign experience and its using in the physical education of Ukrainian schools. **Research Methods** are analysis, synthesis and generalizing of data from scientific-methodological literature and documentary materials. **The Results of the Study.** The delegates of European countries created the European framework of quality physical education, declaring a standard-oriented approach to the physical education of students. This approach provides for the acquisition of students' competencies in various forms: 1. Motor competence; understanding of its role regarding involvement in various types of physical activity throughout life. 2. Understanding the importance of regular physical activity in order to achieve and maintain the proper level of health and physical fitness throughout life. 3. Understanding the importance of good nutrition, personal hygiene, and the prevention of stress to increase the effectiveness of health-improving physical activity and its contribution to physical well-being. 4. Understanding the importance of self-perception and self-esteem, the manifestation of responsible personal and social behavior, the manifestation of self-esteem and respect for others. 5. Understanding the importance of systematizing, planning, implementing and evaluating strategies and applying knowledge of concepts, principles, strategies and tactics of a healthy lifestyle. **Conclusions.** An integrated approach to the formation of a set of physical education standards can be used to create software and normative support for the physical education system of Ukrainian schoolchildren, which provides the formation of competencies in the motor, social, cognitive, affective spheres of child development.

Key words: standards of physical education, european school, european framework of quality physical education, competencies.

Вступ. Європейські держави мають багато спільного в організації процесу фізичного виховання учнів шкіл, оскільки Європейський Союз та окремі країни, які до нього не входять, намагаються створити єдиний освітній простір [5; 7; 8]. Однією з тенденцій у розвитку шкільного фізичного виховання протягом останніх десятиліть є створення державних стандартів у цій сфері та виведення освітнього процесу на якісно новий рівень [6; 10; 12].

Розгляд особливостей стандартів фізичного виховання школярів європейських країн може допомогти вітчизняним фахівцям у розробці основних положень Нової української школи, складанні освітніх програм, реалізації нових підходів до формування особистості дитини й узагалі вдосконалення системи освіти України, зокрема фізичного виховання [4].

Мета дослідження – вивчення особливостей європейських стандартів фізичного виховання школярів для аналізу можливостей використання зарубіжного досвіду у фізичному вихованні українських шкіл.

Методи дослідження – аналіз, синтез та узагальнення даних науково-методичної літератури та документальних матеріалів.

Результати дослідження. У Європі впровадження освітніх стандартів є новим витком розвитку шкільного фізичного виховання. У 2018 р. представниками шести європейських країн за підтримки Європейської асоціації фізичного виховання створено європейські рамки якісного фізичного виховання (EFQPE) [12], які декларують стандарто-орієнтований підхід до фізичного виховання учнів, тобто запропоновано критерії відповідності школярів визначеним компетентностям у русі, соціальній взаємодії, участі у фізичній активності тощо за результатами вивчення предмету «Фізичне виховання». Рекомендовані стандарти поступово впроваджуються європейськими країнами.

Загальною метою навчання, що ґрунтується на стандартах, є забезпечення того, щоб учні набували знань і навичок, компетенцій і відповідного ставлення до фізичної культури й спорту, які є важливими для успіху в перспективі навчання протягом усього життя.

Ураховуючи стандарти, створені Національною асоціацією спорту та фізичного виховання США (NASPE) та Європейською асоціацією фізичного виховання (EUPEA), запропоновано п'ять загальноєвропейських стандартів, яких потрібно досягти учням під час вивчення предмету «Фізичне виховання». Їх зміст полягає в такому:

1. Фізично освічений індивід володіє знаннями, навичками, компетентністю та відповідним ставленням до фізичної культури, необхідними для використання в різних рухових діях і моделях, розуміє важливість рухової компетентності та її внесок у залученість до різних видів фізичної активності протягом життя.

2. Фізично освічений індивід володіє знаннями, навичками, компетентністю та відповідним ставленням до фізичної культури для розуміння важливості регулярної фізичної активності з метою досягнення й підтримання належного рівня здоров'я та фізичної підготовленості протягом життя.

3. Фізично освічений індивід володіє знаннями, навичками, компетентністю та відповідним ставленням до фізичної культури для розуміння важливості раціонального харчування, особистої гігієни, запобігання стресу для підвищення ефективності оздоровчої фізичної активності та її внеску у фізичне благополуччя.

4. Фізично освічений індивід володіє знаннями, навичками, компетентністю й відповідним ставленням до фізичної культури для розуміння важливості самосприйняття та самооцінки й прояву відповідальної особистої та соціальної поведінки, що виявляє самоповагу та повагу до інших, щоб позитивно взаємодіяти й співпрацювати з іншими.

5. Фізично освічений індивід володіє знаннями, навичками, компетентністю та відповідним ставленням до фізичної культури для розуміння важливості систематизації, планування, виконання й оцінки стратегій та застосування знань концепцій, принципів, стратегій і тактик здорового способу життя [12].

Тобто, узагальнюючи основні ідеї стандарто-орієнтованого підходу, можемо констатувати, що кожен стандарт має свої сфери: 1-й уключає рухові компетентності, 2-й – залученість до оздоровчої фізичної активності, 3-й – обізнаність і використання правил збереження здоров'я, 4-й – самообізнаність та самоуправління і 5-й – розв'язання проблем та конструктивне мислення.

Одним із важливих елементів успішної реалізації якісного фізичного виховання на основі стандартів є те, що уроки фізичного виховання повинні бути добре спланованими й організованими на основі послідовного навчального плану, що включає відповідні стандарти та результати навчання, які регулярно оцінюються.

EFQPE включають до змісту якісного фізичного виховання здорових учнів, які добре харчуються, мають здатності й готові до навчання, а також підтримуються в навчанні сім'єю та суспільством; здорове, безпечне, захищене середовище, яке враховує гендер, а також забезпечує достатні ресурси й засоби для навчання; зміст, відображений у навчальних програмах і матеріалах, що сприяє набуттю базових рухових навичок, навичок здорового життя, а також знання таких сфер, як здоров'я, харчування, профілактика захворювань; процеси, за допомогою яких учителі використовують дитиноцентровані підходи до навчання в добре забезпечених школах, адекватну оцінку навичок для успішного навчання; результати, що охоплюють знання, навички, ставлення відповідно до цілей навчання, соціальної активності.

Крім того, на думку EFQPE, критеріями ефективності процесу фізичного виховання школярів можуть виступати:

- позитивне ставлення до фізичної активності через відчуття досягнень та задоволення від фізичної активності;
- мотивація та впевненість для продовження активної участі в руховій діяльності;
- компетентність у русі, що відповідає фізичному потенціалу школярів;
- досвід виконання різноманітних рухів;
- реалістичне самопізнання й самосвідомість, що дає змогу учням устанавлювати відповідні особисті цілі щодо фізичної активності;
- розуміння характеру руху, важливості та значення фізичної активності як внеску у формування фізично активного способу життя;
- пошук шляхів доступу до фізичної активності за межами школи [11; 12].

Роль EFQPE полягає в тому, щоб забезпечити об'єктивні, адаптовані рамки відповідних стандартів освіти і результатів навчання (індикаторів), які можуть бути інтегровані в навчальну програму з фізичного виховання в кожній країні Європи з метою успішного впровадження якісного стандарто-орієнтованого фізичного виховання.

Дискусія. У країнах Європи зміст фізичного виховання будується на загальноєвропейських стандартах, які визначають рівень володіння учнями компетентностями з цього предмету. Стандарто-орієнтований підхід декларується в керівних документах [12]. При цьому їх зміст деякою мірою є запозиченням американських стандартів [9].

В Україні реформа загальної середньої освіти також передбачає створення державних стандартів, які визначають вимоги до обов'язкових результатів навчання й компетентностей здобувачів освіти. На сьогодні розроблено Державний стандарт початкової освіти [1], який ґрунтується на таких основних принципах, як презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я, безпека.

Фізкультурна галузь є однією з дев'яти галузей навчання в початковій школі, у якій забезпечено умови для формування необхідних компетентностей [2; 3]. При вдосконаленні програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання потрібно керуватися комплексним підходом до формування стандартів фізичного виховання, що декларується в європейських країнах, у тому числі й передбачає набуття основних компетентностей у руховій, соціальній, пізнавальній, афективній сферах розвитку дитини.

Висновки. У провідних країнах світу, у тому числі в Європі, уже кілька десятиліть провадиться стандарто-орієнтований підхід у сфері освіти. Система фізичного виховання школярів не стала винятком. Представниками європейських країн запроваджено п'ять основних стандартів фізичного вихован-

ня, які відображають набуття учнями компетентностей у русі, системи знань та вмій у сфері фізичної культури, відповідальної особистої й соціальної поведінки, дотримання основ здорового способу життя, формування й розуміння власного спектра емоцій і ставлення. Такий комплексний підхід можна використовувати в практиці фізичного виховання українських школярів.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі та узагальненні досвіду зарубіжних країн щодо забезпечення системи фізичного виховання дітей шкільного віку.

Джерела та література

1. Державний стандарт початкової освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87). 55 с.
2. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти/під керівництвом О. Я. Савченко. Київ, 2018. 29 с.
3. Типова освітня програма початкової освіти. Цикл I (1–2 класи)/під керівництвом Р. Б. Шияна. Київ, 2018. 29 с.
4. Яковенко А. Сучасний стан фізичного виховання школярів у європейських країнах. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2019. Берез. 26. Вип. 33. С.125–132. doi.org/10.15330/fcult.33.125–132
5. Foster D. Physical education and sport in schools. *Briefing Paper*. 2018. Oct 10. № 6836. P. 34.
6. Harris J. The Case for Physical Education becoming a Core Subject in the National Curriculum. *Physical Education Matters*. 2018. №13 (2). P. 9–12.
7. Jung J., Ressler J., Linder A. Exploring the Hidden Curriculum in Physical Education. *Advances in Physical Education*. 2018. №8. P. 253–262. doi.org/10.4236/ape.2018.82023
8. Katsarova I. Physical education in EU schools. *Briefing*. 2016 Nov. 6.
9. National Standards for K-12 Physical Education Copyright 2013, SHAPE America – Society of Health and Physical Educators.
10. Scheuer C. European perspectives of Quality Physical Education, September 17th, 2014. Budapest: Hungary. 35 p.
11. The Structure of the European Education Systems 2016/17: Schematic Diagrams. *Eurydice Facts and Figures/European Commission/EACEA/Eurydice*, 2016. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
12. Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. European Physical Education Association, 2018. 24 p.

References

1. Derzhavnyj standart pochatkovoji osvity (zatverdzhenyj postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 ljutogho 2018 r. № 87). [State standard of primary education (approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on February 21, 2018, No. 87)], 55 p.
2. Typova osvithnja prohrama dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity (pid kerivnyctvom O. Ja. Savchenko). [Typical educational program for general secondary education institutions (under the direction of O. J. Savchenko)]. Kyiv, 2018, 29 p.
3. Typova osvithnja prohrama pochatkovoji osvity. Cykl I (1–2 klasy) (pid kerivnyctvom R. B. Shyjana) [A typical elementary education curriculum. Cycle I (1–2 grades) (under the direction of R.B. Shian)], 2018. Kyiv, 29 p.
4. Jakovenko, A. (2019). Suchasnyj stan fizychnogho vykhovannja shkoljariv u jevropejsjkykh krajinaх. [The current state of physical education of pupils in European countries]. *Visnyk Prykarpatsjkojho univertsytetu. Serija: Fizychna kuljtura*, 33, 125–132. doi.org/10.15330/fcult.33.125-132
5. Foster, D. (2018, Oct 10.). Physical education and sport in schools. *Briefing Paper*, 6836, 34.
6. Harris, J. (2018). The Case for Physical Education becoming a Core Subject in the National Curriculum. *Physical Education Matters*, 13 (2), 9–12.
7. Jung, J., Ressler, J., Linder, A. (2018). Exploring the Hidden Curriculum in Physical Education. *Advances in Physical Education*, 8, 253–262. doi.org/10.4236/ape.2018.82023
8. Katsarova, I. (2016, Nov. 6.). Physical education in EU schools. *Briefing*.
9. SHAPE America – Society of Health and Physical Educators (2013). *National Standards for K-12 Physical Education*. Retrieved from <https://www.shapeamerica.org/standards/pe/>
10. Scheuer, C. (2014, September 17th). *European perspectives of Quality Physical Education*. Budapest, Hungary.
11. European Commission/EACEA/Eurydice (2016). The Structure of the European Education Systems 2016/17: Schematic Diagrams. *Eurydice Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
12. Vass, Z., Boronyai, Z., Csanyi, T. (2018). *European Framework of Quality Physical Education*. European Physical Education Association.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2019 р.